КОНЦЕПТ ТЕМИ ЛЮБОВІ У ПОП-МУЗИЦІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XX СТОЛІТТЯ: ОБРАЗНО-ТЕМАТИЧНІ МОДЕЛІ ТА МУЗИЧНО-ВИРАЖАЛЬНІ ЗАСОБИ

Ємець Ілля Олегович
здобувач вищої освіти бакалаврського рівня
спеціальності 025 Музичне мистецтво
Хом'як Ростислав Петрович
заслужений діяч мистецтв України,
викладач кафедри мистецької освіти
Житомирський державний університет імені Івана Франка, Україна

Вступ. Популярна музика другої половини XX століття сформувала впізнавані способи художнього висловлення про кохання — від інтимної ліричної балади до енергійної танцювальної композиції. Любовна тематика стала одним із найстійкіших мотивів масової музичної культури, проте її художнє трактування змінювалося залежно від історичного періоду, жанрових тенденцій, технологій звукозапису та індивідуальної манери виконавця. Для розуміння цих змін недостатньо аналізувати лише словесний текст: важливими є мелодія, гармонія, тембр голосу, ритмічний пульс, інструментальне оформлення й драматургія пісенної форми.

Концепт любові в музичному творі постає як складна художня єдність образного, ціннісного та емоційного компонентів. Поетичні метафори визначають ліричну ситуацію, тоді як музичні засоби поглиблюють її зміст, створюють атмосферу та спрямовують слухацьке сприйняття. Дослідження типології любовної тематики в пісенній культурі засвідчують сталість окремих образних моделей і водночас їхню здатність до історичної трансформації [3].

Мета та завдання дослідження полягають у виявленні спільних і відмінних засобів музично-поетичного втілення концепту любові у вибраних композиціях популярної музики. Для досягнення мети передбачено систематизувати основні підходи до розуміння концепту любові; охарактеризувати жанрово-стильові особливості поп-музики другої половини XX століття; визначити образно-тематичні моделі обраних пісень; проаналізувати роль мелодії, гармонії, тембру, ритму й аранжування; окреслити вплив стильового переаранжування на сприйняття музичного образу.

Методологічну основу становлять історико-культурний, текстологічний, музикознавчий, порівняльний та жанрово-стильовий методи. Аналіз має якісний інтерпретаційний характер і спирається на зміст пісень, відомості про їх створення та особливості відомих оригінальних записів.

Результати дослідження та їх обговорення. У популярній музиці концепт любові реалізується через декілька взаємопов'язаних рівнів. Образно-семантичний рівень охоплює метафори, символи й ліричні ситуації; ціннісний — визначає місце почуття у внутрішньому світі героя; емоційно-музичний — формується мелодією, гармонією, темпом, тембром і характером виконання. Важливу роль відіграє повтор: приспів або коротка мелодійна формула закріплює центральний образ і щоразу повертає слухача до провідного емоційного стану. Ритмічна організація може як підтримувати зміст тексту, так і створювати з ним контраст, наприклад поєднувати сумну ліричну ситуацію з енергійним танцювальним рухом [1].

Порівняльний аналіз п'яти композицій дав змогу виокремити такі образно-тематичні моделі: пам'ять про втрату, провина та каяття, небезпечний потяг, розлука й надія на возз'єднання, романтичне єднання. Вони демонструють, що любов у поп-пісні не має єдиного емоційного забарвлення: вона може бути джерелом вдячності й духовної пам'яті, причиною морального конфлікту, переживанням ризику або прагненням взаємності.

У композиції «Jesus to a Child» Джорджа Майкла (1996) домінує образ втрати, поєднаний із вдячною пам'яттю про кохану людину. Твір має характер ліричної балади, а стримане вокальне фразування, повільний розвиток мелодії та делікатний акомпанемент створюють атмосферу внутрішнього монологу. Любов тут осмислюється не як безпосереднє освідчення, а як почуття, що продовжує жити у спогаді. Повторювані інтонації підтримують драматургію повернення до минулого, а м'яка динаміка дає змогу передати глибину переживання без надмірної зовнішньої експресії [2].

Іншу модель репрезентує «Careless Whisper» (1984), пов’язана з творчістю Джорджа Майкла та Ендрю Ріджлі. Центральним конфліктом твору є провина за зраду й порушення довіри. Образ танцю набуває символічного значення: він уособлює близькість двох людей, яка стає неможливою після морального вибору ліричного героя. Знакова саксофонна тема виконує функцію самостійного емоційного висловлювання ще до появи вокалу. Її повернення, баладна пульсація та повтори мелодійних фраз формують відчуття замкненого кола каяття. На відміну від «Jesus to a Child», де втрата постає як непідвладна героєві обставина, у «Careless Whisper» вона пов’язана з особистою відповідальністю.

У «Wicked Game» Кріса Айзека (1989) любов постає як небезпечний потяг, що поєднує бажання з усвідомленням можливого болю. Електрогітарні фрази, просторове звучання та напружене вокальне фразування створюють атмосферу самотності й емоційної невизначеності. Стабільний ритмічний пульс контрастує з внутрішньою нестійкістю ліричного героя. Важливо враховувати хронологію: композиція з’явилася на альбомі Heart Shaped World у 1989 році, а використання у фільмі «Wild at Heart» (1990) сприяло її подальшій популярності [4]. Отже, кінематографічне використання не було причиною створення пісні, а стало одним із чинників її ширшого культурного сприйняття.

Порівняльним прикладом початку XXI століття є «Oriunde Ai Fi» гурту O-Zone, каталоговий реліз якої датовано 2002 роком [6]. Її провідна образна модель — розлука та прагнення бути поруч із коханою людиною попри відстань. На відміну від повільної баладної рефлексії, твір використовує регулярну танцювальну пульсацію, короткі мелодійні повтори й компактну куплетно-приспівну форму. Поєднання енергійного аранжування з темою туги створює емоційну неоднозначність: музика спонукає до руху, тоді як ліричний зміст акцентує відсутність близької людини. Композицію доцільно розглядати не як твір другої половини XX століття, а як контрольний приклад продовження окремих стильових тенденцій європейської поп-музики.

«You’re My Heart, You’re My Soul» гурту Modern Talking, пов’язана з релізами 1984–1985 років, репрезентує образ романтичного єднання [5]. Повтор заголовного мотиву функціонує як декларація почуття, а синтезаторне звучання та регулярний танцювальний пульс формують характерну для синтез-попу комунікативну відкритість. Джазове переосмислення такої композиції потенційно може змінити характер сприйняття: свінгове або баладне трактування ритму, розширені акордові структури й вільніше фразування здатні надати знайомій мелодії камернішого та рефлексивнішого звучання. Водночас це саме модель можливого аранжування. Без ідентифікації конкретного виконавця та аудіозапису не можна стверджувати, які інструменти, акордові заміни чи імпровізаційні прийоми фактично використано.

Зіставлення композицій показує, що інструментальний вступ не є лише декоративним тлом. Саксофон у «Careless Whisper» готує сповідальну інтонацію, гітарна лінія «Wicked Game» формує простір тривоги, а стриманість фактури «Jesus to a Child» спрямовує увагу до вокального звернення. У танцювальних

композиціях провідним організувальним чинником стає ритмічний рух. Отже, конкретне значення тембру або ритму визначається не ізольовано, а у взаємодії з текстом, формою та виконавським контекстом.

Показовою є також часова спрямованість ліричного переживання. У «Jesus to a Child» герой звернений до минулого й пам'яті; у «Careless Whisper» теперішній стан визначений учинком; у «Wicked Game» бажання вступає в конфлікт із передчуттям майбутнього болю; у «Oriunde Ai Fi» акцентовано очікування подолання відстані; у Modern Talking повторюване освідчення утверджує ідеал взаємності. Такий підхід дає змогу пояснити різні функції повтору: згадування, самодокір, нав'язливе захоплення, очікування та проголошення почуття [7].

Висновки. Проведений аналіз засвідчив, що концепт любові у популярній музиці другої половини XX століття є складною художньою системою, у якій поетичний текст взаємодіє з мелодією, гармонією, ритмом, тембром і виконавською манерою. Визначено п'ять образно-тематичних моделей: пам'ять про втрату («Jesus to a Child»), провина та каяття («Careless Whisper»), небезпечний потяг («Wicked Game»), розлука й надія («Oriunde Ai Fi»), романтичне єднання («You're My Heart, You're My Soul»).

З'ясовано, що повторювані мелодійні формули, інструментальні вступи, темброві контрасти та різний рівень ритмічної активності істотно впливають на сприйняття любовної тематики. Водночас значення цих засобів залежить від конкретної композиції та її історико-культурного контексту. «Oriunde Ai Fi» розглянуто як порівняльний матеріал початку XXI століття, а джазове переаранжування твору Modern Talking — як перспективну модель стильової інтерпретації, що потребує перевірки на основі конкретного запису. Отримані результати можуть бути використані під час вивчення історії поп-музики, музичної культурології та аналізу пісенної творчості.

Список використаних джерел

1. Каблова Т., Каданцева Н., Тетеря В. Тема кохання у пісенній культурі: специфіка та типологія. Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку (напрям культурологія). 2022. № 40. С. 99–104.
2. Сун І. Поп-музика другої половини XX–початку XXI століття: еволюція та особливості. Актуальні питання гуманітарних наук. 2023. URL: http://aphn-journal.in.ua/archive/65_2023/part_3/65-3_2023.pdf#page=116 (дата звернення: 09.10.2026).
3. Climent S., Coll-Florit M. All you need is love: metaphors of love in 1946–2016 Billboard year-end number-one songs. Text and Talk. 2020. Vol. 41, № 4. P. 469–491.
4. Blüml J. The music mainstream in communism revisited: a corpus analysis of Czechoslovak pop lyrics (1962–1991). Journal of Contemporary Central and Eastern Europe. 2022. Vol. 30, № 2. P. 147–165.
5. O-Zone. «Oriunde ai fi». Apple Music (каталог цифрового релізу, 2002). URL: https://music.apple.com/us/song/1573309327 (дата звернення: 26.10.2026).

6. Modern Talking. «You’re My Heart, You’re My Soul». MusicBrainz: release credits, 1984–1985. URL: https://musicbrainz.org/release/5b09d117-8515-4a8d-9bc0-164aa00810c7 (дата звернення: 26.10.2026).
7. Goldstein P. Isaak’s «Wicked Game» a Surprise Smash. Los Angeles Times. 17.02.1991. URL: https://www.latimes.com/archives/la-xpm-1991-02-17-ca-1705-story.html (дата звернення: 26.10.2026).